

UDK/UDC: 75(497.5 Selce) (091)~19~

Stanislav Ninić

SLIKARSKA TRADICIJA U SELCU

Počeci slikarstva u Selcu, prema nekim izvorima, vuku svoj korijen još od prije prvog svjetskog rata, a prva "prava" izložba slika, smatra se, da je upriličena u kolovozu 1921. godine u velikoj dvorani hotela "Rokan" u Selcu. Izlagač je naravno bio, Ivan Lončarić Papić (1870. – 1964.), selački Leonardo. Uz njegovo ime, osebujne i svestrane stvaralačke i poduzetničke djelatnosti, vezuje se i učinkoviti razvoj turizma, što je i do današnjih dana podloga opstojanju slikarstva i kulture uopće u mjestu duge turističke tradicije, a u zadnje vrijeme nezaobilazne, poželjnije i vrlo atraktivne destinacije.

U Selcu su boravili, stvarali i izlagali brojni domaći i strani vrhunski umjetnici, a od 1964. godine intenzivira se plodna i pohvalna suradnja turističkih djelatnika s lokalnim umjetnicima sve u svrhu što kvalitetnijeg razvoja mjesta.

U jednom periodu u Selcu su bile otvorene čak četiri galerije, što su svojom ponudom zasigurno pomogle i dale prepoznatljiv image ionako prelijepom i poznatom primorskom ljetovalištu.

Uz već pometnutog "oca" selačke znanosti, umjetnosti i kulture Ivana Lončarića Papića, u Selcu su još živjeli i radili akademski umjetnici, grafičari ili autodidakte: Anton Coratti (1901. – 1985.), Hajrudin Kujundžić (1915. – 1986.), Vilim Lončarić (1923. – 2000.), Dušan Lončarić (1936. – 1999.), Marijan Mavrić rođ. 1942. godine.

SELAČKI SLIKARI

Ivan Lončarić Papić (1870. – 1964.)

Rođen je 20. listopada 1870. godine u Selcu. U rodnom je mjestu završio osnovnu školu. Iako podrijetlom iz imućne trgovačke obitelji, nije poput svoje braće nastavio školovanje, već je poslije kratkog rada u trgovini preuzeo poslove ugovornog poštanskog ureda u Selcu. Tek je u svojim zrelim godinama položio sve razrede privatne građanske škole. Godine 1904. zajedno s nekoliko entuzijasta osnivač je i pročelnik "Hrvatske pučke knjižnice" u Selcu, a ujedno je i tajnik i blagajnik. Zavolio je astronomiju te je izradio nacrt sunčanog sata po kojemu ga je nacrtao na zgradu stare plovanije u Selcu. Zanimao se i za arheologiju, a 1901. godine opisao je starine i iskopine

koje je pronašao u Selcu, a smatrao je da su pripadale rimskoj naseobini Ad Turres. Dio Papićeve ostavštine čini 29 "Knjiga" i 8 "Tek". U njih je lijepio novinske izreske, fotografije, dokumente, zapisivao svoje komentare, crtao i pravio bilješke o događanjima u svijetu i zbivanjima iz svojega okružja. Najviše prostora u "Knjigama" i "Tekama" posvećeno je slikarstvu. Svi su tekstovi popraćeni Papićevim crtežima (crteži rimskih novčića, maski, kuća u Selcu, prizori iz podmorja...), a svaka je slobodna stranica oslikana. Iako samouk, nekoliko je puta održao izložbe slika. Svoje je slike prodavao uglavnom u inozemstvo. Papić se družio i dopisivao s mnogim renomiranim slikarima, a u svojim bilješkama navodi slikare koji su slikali Selce (Lj. Babić, V. Becić, M. C. Crnčić, V. Gecan, M. Krušlin, A. Motika, M. Rašica, K. Ružička, Z. Šulentić...), a opisao je i svoj susret s gluhonijemom, neobično nadarenom hrvatskom akvarelisticom Slavom Raškaj. Jedino objavljeno djelo jest zbirka crtica "Paćuharije".

Papić je uglavnom slikao pejzaže koje je doživio i proživio, vedute, portrete i figure, bio je i pasionirani crtač, skulptor, a ostavio je dvadesetak ulja na platnu i veliki broj crteža tušem (sipino crnilo) i tisuće skica grafitom, gvašem i akvarelom. S Papićevom generacijom pojavljuju se još jedan talentirani slikar, mještanin, intelektualac Adalbert Lončarić Arbinić, i poljoprivrednik, težak i ribar Josip Jeličić Tominčić, koji su svojevremeno činili selačku likovnu scenu a iza kojih nam nažalost nije ostalo gotovo ništa sačuvanoga.

Ivan Lončarić Papić umro je 1. veljače 1964. godine u Selcu u 94. godini života.

Anton Coratti (1901. – 1985.)

Anton Coratti rođen je u Našicama u svibnju 1901. godine. Vrlo rano uključuje se u revolucionarna previranja. Proganjan od Mađara kao hrvatski domoljub skriva se u Budimpeštanskom teatru kao pomoćnik slikarscenografa i proučava osnove slikarstva. Uskoro je prognan u Barcelonu, gdje završava gimnaziju, što mu omogućava da upiše akademiju u Havani na Kubi. Završava je kao najbolji u klasi (anatomski crtež), a kao student zarađuje za život crtanjem kirurških zahvata u najsuvremenijoj bolnici na svijetu. Odlazi u SAD i u Čikagu uz rad usavršava slikarstvo. Vraća se u Europu kao

izvrstan portretist, druži se s Ataturkum i izrađuje portrete, a nakon prijelaza u Sarajevo gdje živi s Tinom Ujevićem upoznaje Mile Dupora koji ga upućuje u novinarstvo te kao poliglota putuje po svijetu i piše reportaže za "Glas Slavonije". Nakon bombardiranja Beograda početak rata dočekuje u Zagrebu odakle ga šalju u Bosnu kao antifašista, gdje biva i ranjen, a poslije rata radi u Osijeku kao profesor slikarstva na gimnaziji. Dolazi u Primorje 1949. godine kao referent za kulturu, a nakon odbijanja političkog angažmana povlači se u samozatajni stvaralački život s familijom u Selce u kuću na rivi i otvara galeriju.

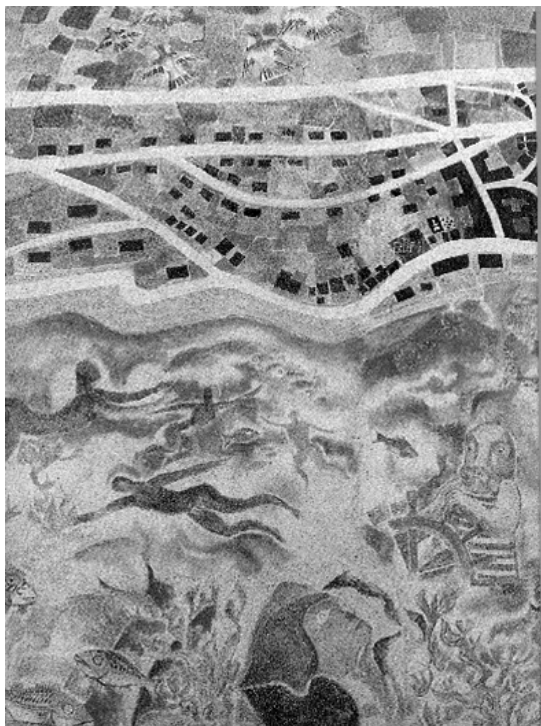
Za Corattija alkemičara, tehnologija je temelj kvalitete. Kao vrstan crtač portreta (Tito) i karikatura radi od akademskog realizma, preko impresionističkog izraza na platnu kistom, do ekspresionističkog izraza tehnikom špahtle. Upravo to razvijanje tehnike (špahtlom, nožićem) kao primarnog likovnog izražaja uljem na platnu i lesonitu svrstava ga među tražene autore domaćih, a nadasve stranih kolekcionara, i u tome je ostao nenadmašen. Ekspresionistički pejzaži slavonskih šum, primorja, mora i marina, šezdesetih godina, monokromni i polikromni (meki kolorizam) opusi sedamdesetih (Ribari u magli, Bosanska zima u snijegu), preko španjolske palete, dovode ga u osamdesetima do naglašenog kolorizma.

Umire 1986. godine u Selcu povučen, napušten i neshvaćen. Izlagao je u zemlji (grupno s ULUH-om) i inozemstvu (Pariz, Ženeva), surađivao i dopisivao

se sa Štančićem, Udatnym, prijateljevao s Kujundžićem i Papićem. Napokon 1990. godine javnost se počinje interesirati za njegov burni avanturistički i kozmopolitski život (29 godina putovanja).

Hajrudin Kujundžić (1915. – 1986.)

Rođen je 15. studenog 1915. godine u mjestu Velčevo kod Ključa u Bosni. Zbog čestog seljenja završava osnovnu školu tek u 12 godini, a Realnu gimnaziju u Bihaću. U Sarajevu pohađa Srednju tehničku strojarsku školu te se nakon diplome zapošljava u struci 1937. godine. Nakon rata upisuje Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, a 1951 diplomirao je u klasi prof. Jerolima Mišea. Suradnik je do 1954. godine Majstorske radionice Krste Hegeđušića zajedno sa Šimom Perićem, Ferdinandom Kulmerom, Borisom Doganom i Ivom

Kalinom. Na zahtjev tadašnjeg JAZU-a kopirao je freske u Istri za Gliptoteku. Godine 1957. kupuje prvu kuću u Selcu u kojoj uređuje atelijer. Rađa mu se kćer Nina koja se poslije isto bavila slikarstvom. Od 1956. godine do 1967. godine stručno se usavršava u inozemstvu (Pariz, Venecija, Padova, Milano, Firenca, Arezzo, Ravena, Siena, Pisa, Napulj) te u Selcu kupuje stari mlin (toč) za ulje. Tamo uređuje novi ateljer, a dio prostora pretvara u galeriju nazvanu "Toč". U početku ona služi za izlaganje njegovih radova, a poslije se u njoj počeo održavati redovni izložbeni program renomiranih hrvatskih umjetnika.

U Selcu je izradio fresku na zgradi Turističkog ureda, nekoliko mozaika ("Podmorje", "Selčanka", "Dva galeba") i freske u mrtvačnici ("Posljednji ispraćaj"). Godine 1972. po narudžbi izrađuje reklamni stup, postavljen na zapadni ulaz u Selce, registriran kao umjetničko djelo. Radi u raznim likovnim tehnikama, a ostavši van glavnih suvremenih likovnih pravaca, okreće se sebi, svom enformelu i geometrijskoj figuraciji (ciklusi "Morsko dno", "Konji", "Nage žene"). Izrađuje vrhunske tapiserije i prodaje slike koje su uglavnom kod stranih kolekcionara. Izlaže od 1955. godine na brojni skupnim i

samostalnim izložbama u zemlji i inozemstvu, a od 1976.-1979. godine bio je predsjednik Hrvatskog društva likovnih umjetnika. Umire u Zagrebu 17. ožujka 1986. godine.

Vilim Lončarić (1923. – 2000.)

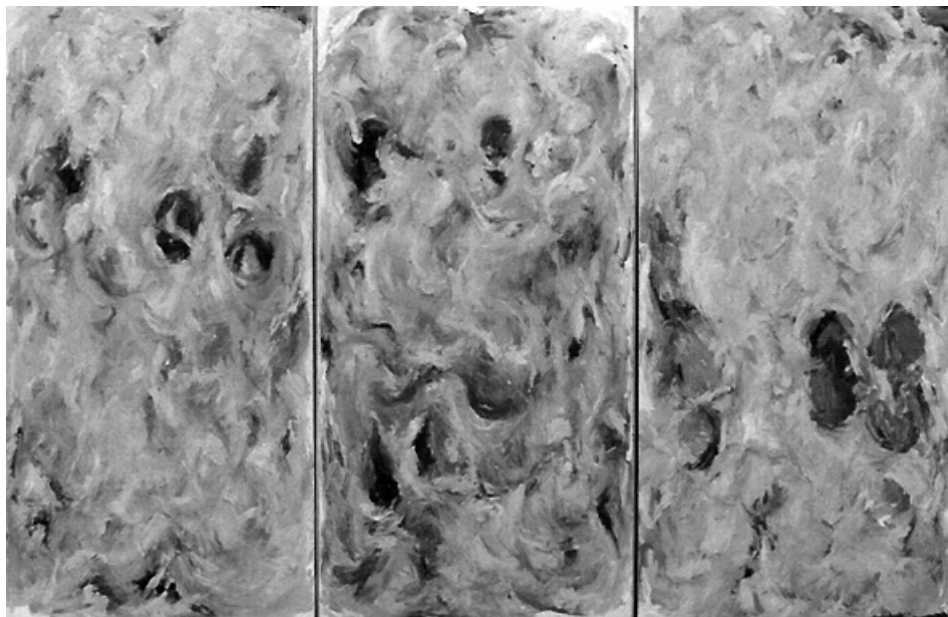
Rođen je 1923. godine u Selcu, u siromašnoj radničkoj obitelji, a već kao petnaestogodišnjak počeo je raditi sa svojim ocem na građevinskim poslovima po Kosovu i Makedoniji. U najranijoj mladosti uključuje se u napredni radnički pokret. Početkom 1942. godine kao omladinac odlazi u partizane (zajedno s bratom Vjekom i sestrom Milicom) i tu ostaje sve do oslobođenja zemlje. Preživio je čuveni marš preko Matić poljane u Mrkoplju. Pedesetih godina bio je uhićen, osuđen i zatvoren po liniji IB-a. Kaznu je izdržao u trajanju od šest i pol godina između ostalog i na Golom otoku. Nakon izlaska iz zatvora vraća se u Selce i svu svoju aktivnost uglavnom iskazuje na kulturnom planu gdje postiže vidne rezultate

Zidar po struci, slikar i pjesnik po vokaciji napisao je nekoliko pjesama o svom Selcu i bio poznat po svojoj knjizi "Bando, sagni glavu" u kojoj iznosi sva svoja stradanja, patnje i razočaranja. Od 1967. godine do 1979. godine profesionalno je radio kao tajnik i knjižničar Narodne knjižnice Selce. Inicirao je izdavanje časopisa "LUČ" i bio njegov glavni i odgovorni urednik. S Dušanom Lončarićem osniva 1979. godine galeriju "2L" koja uspješno djeluje i popunjava turističku ponudu postavljanjem izložbi raznih autora. Bio je član grupe "Riječki atelijer 74". Ostvaruje nekoliko samostalnih izložbi i sudjeluje na brojnim skupnim izložbama. Radio je u raznim tehnikama, aktove jarkog kromatizma, pejzaže i vedute čvrstog, ali i slobodnog crteža, akrilike, ulja. Za svoj nesebičan rad i aktivnosti Gradsko vijeće Crikvenice 1998. godine dodijelilo mu je nagradu za životno djelo Uz velike počasti ispraćen je na zadnji počinak u Selcu zadnjih dana 2000. godine .

Dušan Lončarić (1936. – 1999.)

Rođen je 1936. godine u Selcu, gdje se i školovao do odlaska u Zagreb na studij primijenjene umjetnosti. Godine 1957. diplomirao je na Školi za primijenjenu umjetnost – grafički odjel. Odmah nakon diplome intenzivno se bavi grafikom (litografijom) pa tako 1965. i 1966. godine izlaže litografije u boji u hotelu "Slaven" u Selcu, čitaonici u Crikvenici i u vlastitoj galeriji "Bortun" u Selcu.

Od 1969. godine do 1979. godine radi kao likovni pedagog u osnovnoj školi u Crikvenici, a 1976. godine postaje član Hrvatskog društva likovnih umjetnika (HDLU). Nakon dobijanja statusa slobodnog umjetnika u Zajednici umjetnika Hrvatske 1979. godine zajedno s Vilimom Lončarićem otvara i vodi galeriju "2L" u Selcu na rivi u kući Ivana Lončarića Papića. U galeriji

izlaže svoje radove: crteže (tušem, olovkom, pastelom), litografije, kao i ulja na platnu (manjih i velikih formata), a preko ljeta izrađuje kvalitetne umjetničke portrete u tehnici pastela. Kao član HDLU-a izlagao je na brojnim skupnim izložbama u zemlji i inozemstvu (3. zagrebački salon, Zagrebačka izložba crteža i skica, Riječka izložba crteža, kolektivne izložbe udruženja te izložbe s grupom "Riječki atelijer 74").

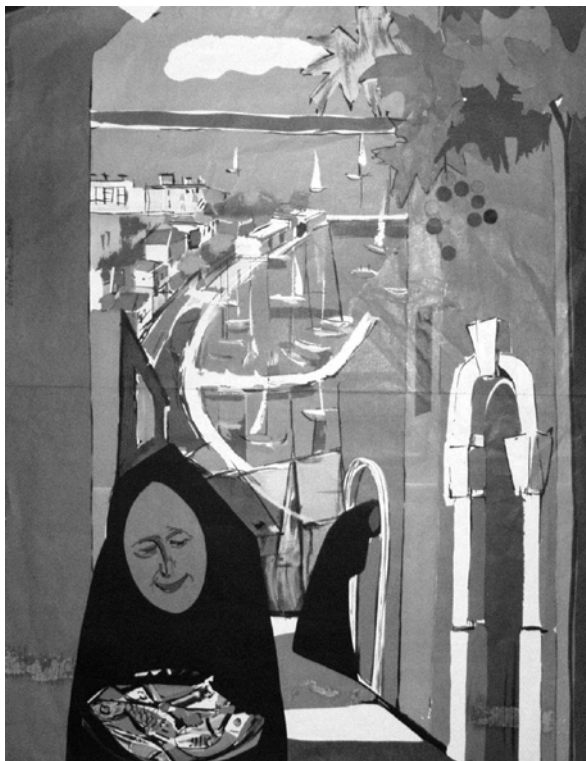
Kao i ostali selački umjetnici surađuje s Turističkim društvom na turističkoj promidžbi Selca izrađujući idejna rješenja plakata, prospekata i amblema od kojih je plakat iz 1964. godine likovno najuspješniji i za kojega je dobio brojna priznanja. Treba još spomenuti i turistički prospekt mjesta iz 1978. godine. Kao slobodni umjetnik, konkurira na javnim natjecajima, te dobiva poslove opreme slikama javnih mjesta i ustanova, hotela, turističkih ureda itd.

Umro je u Selcu 8. svibnja 1999. godine, a da mu obimno i kvalitetno likovno djelo nije dovoljno valorizirano, a koje zasigurno ima svoje mjesto i ne samo u Hrvatskoj suvremenoj likovnoj umjetnosti.

Marijan Mavrić

Rođen je u Selcu 3. svibnja 1942. godine. Nakon školovanja u Selcu i Crikvenici upisuje u Zagrebu Grafičku školu, koju uspješno završava 1960. godine. Po povratku u Selce osniva svoju grafičku majstorsku radionicu i započinje plodnu suradnju s Turističkim društvom. Godine 1966. surađuje na novom prospektu mjesta i izrađuje novu turističku zastavicu, a 1972. godine izrađuje mapu (omot) u tehnici sitotiska. S Vilimom Lončarićem 1967. godine radi

na glasilu "Luč", ujedno je grafički urednik, a osmišljava i realizira izvanrednu naslovnu stranicu (izdana su dvadesettri broja). Godine 1966. prvi se put predstavio na skupnoj izložbi u okviru slikarske kolonije u Biogradu na moru. Od 1977. godine član je HDLU Zagreb, a potom i HDLU Rijeka. Svoju je prvu samostalnu izložbu imao 1977. godine u Crikvenici, na kojoj izlaže radove s elementima nadrealizma rađene u tehnici jajčane tempere, kasnije se posvećuje akvarelu, a u novije vrijeme radi u tehnici akrilika i do danas je održao više od sedamdeset

izložbi, od čega je priredio četrdesetak samostalnih u domovini i inozemstvu.

Opus Marijana Mavrića obuhvaća pejzaže, vedute, figure i portrete, a umjetnički izraz mu varira od hiperrealizma (u ranoj fazi), preko lirskih akvarela do naglašenog i stiliziranog kolorizma u novije vrijeme. Brojni njegovi radovi nalaze se u javnim i poslovnim prostorima Rijeke, Lovrana, Matulja, Krka, Crikvenice i Selca. Njegovi mozaici krase Hotel "Omorika" u Crikvenici i restoran "Maslina" u Selcu. Osim slikarstva bavi se i grafičkim dizajnom, uređivao je časopis "Plavi putovi" u izdanju "Novog lista", surađuje u "Primorskim novinama", a jedno kratko vrijeme radio je kao dizajner u Tvornici ambalaže u Rijeci. Ima status slobodnog umjetnika. Nedavno je dobio na korištenje prostor za atelijer u staroj školi u Grižanima, gdje nadahnuto radi i izlaže svoje radove.

SELAČKE GALERIJE

Atelijer – galerija I. L. Papića

Na samoj rivi u Selcu u svojoj rodnoj kući, Ivan Lončarić Papić imao je svojevrsni otvoreni atelijer – galeriju, u kojem je radio (slikao, crtao i modelirao

u glini i gipsu) a u koji su zalazili njegovi gosti i prijatelji slikari s kojima se intenzivno družio i povremeno dopisivao. Taj njegov atelijer bila je mala kulturna žiža, luč koja se otela patrijarhalnoj tmini, a ujedno i stožer za prvi pokušaj afirmacije kulture i umjetnosti u tada malom turističkom mjestu. Gogine 1934. prilikom otvaranja Doma prosvjete, upriličena je grupna izložba slika akademskog kipara Zvonka Cara, akademskog slikara Vilka Gecana i Ivana Lončarića Papića.

Galerija A. Corattija

U vlastitoj kući na samoj rivi, pedesetih godina započinje s radom kao atelijer u kome Coratti slika po narudžbi državnih institucija, osiguravajućih zavoda i banaka (motivi antifašizma) da bi sedamdesetih u njoj samostalno djelovao izložbama slika i portretiranjem u ljetnim mjesecima. Brojne njegove slike nalaze se uglavnom u privatnim stranim kolekcijama.

Galerija "Toč"

Godine 1967. Hajrudin Kujundžić kupuje kuću sa starim točom na šetalištu uz more, taj prostor adaptira, ne dirajući ustrojstvo starog mlina, i u tom ambijentu osniva svoju galeriju slika. Nedugo nakon otvorenja započinje suradnja s Turističkim društvom, i osim svoje godišnje tematske izložbe poziva i organizira izložbe eminentnih hrvatskih autora. U Toču su izlagali N. Reiser, B. Dogan, I. Kalina, I. Šebalj, I. Antolčić, I. Lesjak, Đ. Seder, I. Vitez, Ž. Vijatović, M. Jevšovar, Z. Keser, M. Šutej, I. Lacković, F. Kulmer i drugi. Otkupom izloženih djela Turističko društvo Selce, kao suorganizator ove galerijske aktivnosti, došlo je u posjed djela uglednih suvremenih umjetnika, koja postaju osnove buduće mjesne galerijske zbirke.

Galerija "2L"

Tu galeriju osnivaju dvojica selačkih slikara, Dušan i Vilim Lončarić, godine 1980. u prostoriji kuće Ivana Lončarića Papića na obali. Tako se, u neku ruku, nastavlja tradicija Papićeva slikarskog atelijera. Uz stalnu postavu radova ove dvojice slikara, galerija djeluje sezonski, u ljetnim mjesecima, u sklopu likovnog programa Turističkog društva; organizira izložbe slika i skulptura umjetnika užeg i šireg područja pa čak i iz inozemstva.

Galerija "Stara škola" (ranije Galerija "Turist")

Godine 1983. Turističko društvo Selce otvorilo je u vlastitom prostoru, bivše školske zgrade na prvom katu, galeriju sa stalnim postavom otkupljenih slika, s izložbi u ljetnim mjesecima u galerijama "Toč" i "2L". Osim toga, jedanput u godini, nakon završetka škole, organizira se izložba učeničkih radova, uglavnom osnovne škole, i ručnih radova aktiva žena u Selcu. Sljedećih

godina, u tijeku turističke sezone povremeno se organiziraju likovne i ostale izložbe, a izlagali su između ostalih S. Jagačić, M. Mavrić, Nina Kujundžić, B. Lenić.

Godine 1998. nakon izložbe akvarela i batika Klaudije Hreljac – Ninić TZ mjesta Selce započinje suradnju s Likovnom udrugom LIRAC koja još uvijek traje.

SADAŠNJOST I PERSPEKTIVE

Lako je pratiti ovako bogatu selačku slikarsku tradiciju pogotovo jer još uvijek u Selcu žive ljudi koji se sjećaju "zlatnog doba" procvata turizma u mjestu i neodvojivog zamaha slikarske scene u sezonskom razdoblju (aktivne četiri galerije), koji i sad ulažu golemi napor da Selce nastavi svoj vrijedni svestrani razvoj, sve u smislu što bolje prezentacije mjesta u domaćim, europskim, a i svjetskim razmjerima. Danas u Selcu radi galerija "Stara škola" u vlasništvu Turističke zajednice mjesta Selce u suradnji s Likovnom udrugom LIRAC, u kojoj se uz stalni postav djela vrhunskih hrvatskih likovnih umjetnika, organiziraju brojne samostalne i skupne autorske izložbe. U sezoni se može pogledati djelomično sačuvani autohtoni "Toč", doduše bez Kujundžićevih radova ("Toč" je promijenio vlasnika, koji je pokušao nastaviti galerijsku djelatnost). Održavaju se redovite likovne i ostale izložbe u Narodnoj knjižnici i čitaonici, a radom je započeo i novouređeni izložbeni prostor Kavana Gal Club "Aquarius" Hotela "Selce" u suradnji s L. LIRAC.

Turistička zajednica mjesta Selce i Likovna udruga LIRAC organizirali su 2000. godine, Slikarski Ex – tempore "Dvorac", a 2003. godine "Dvorčić" (Ex – tempore za djecu do 14 godina) koji su gotovo odmah postale međunarodne, tradicionalne, turistički atraktivne, kulturne manifestacije. Paralelno s izložbenim, zasada, sezonskim programom u selačko Kulturno ljeto ušla je i međunarodna kulturna razmjena umjetničkih udruga u Geleriji "Stara škola" i ljetna dječja i umjetnička kolonija u Domu za djecu i mlađe punoljetne osobe "Izvor" Selce. Već šestu godinu zaredom, na Velu Gospu održava se na Harmici Međunarodni "Raku party" (demonstracija pečenja umjetničke keramike na otvorenom). Uz nezaobilaznu izložbenu aktivnost u "Poliklinici Terme" Selce i konstantan rad selačkog umjetnika Marijana Mavrića i ostale mjesne, a i šire, likovne entuzijaste, (Luka Pobor, Mila Lončarić, Dubravka Kršul, Maja Lončarić, Klaudija Hreljac – Ninić, Stanislav Ninić, Dubravka Kanjski, Suzana Ključ, Robert Mijalić, Boris Roce). Uz već sve spomenuto, turističko Selce ima dosljednu i kvalitetnu, tradicijski nasljeđenu, slikarsku budućnost.

Sažetak

Godine 1921. prva slikarska izložba u Selcu. Ivan Lončarić Papić započinje slikarsku aktivnost u svojem atelijeru na rivi. U Selcu živjeli i radili uz već spomenutog, akademski slikari, grafičari i autodidakte, Anton Coratti, Hajrudin Kujundžić, Vilim Lončarić, Dušan Lončarić, Marijan Mavrić. U Selcu bile aktivne četiri galerije: "Toč", "2L", "Galerija Coratti", Galerija "Turist". U Selcu gostovali, boravili ili radili brojni poznati hrvatski umjetnici, a velikom zaslugom Turističkog društva i selačkih slikara prikupljen je zavidan opus vrhunskih hrvatskih likovnih umjetnika. Od godine 1998. galerija "Stara škola" nastavlja s radom u suradnji s Likovnom udrugom LIRAC, kao novim pokretačem likovne scene u Selcu.

Ključne riječi

Selce, slikari, galerije

Summary Stanislav Ninić
Fine Arts tradition in Selce

The first painting exhibition in Selce was in 1921. Ivan Papić started his painting activities in his art studio at the waterfront. Apart from the already mentioned artist, other artist, graphic artists, self-taught artists lived and worked in Selce. Some of them are: Anton Coratti, Hajrudin Kujundžić, Vilim Lončarić, Dušan Lončarić, Marijan Mavrić. There were four active galleries in Selce: "Toč", "2L", "Gallery Coratti" and "Gallery Tourist". Various famous Croatian artists visited and worked in Selce and with a huge effort of the Tourist Board and artists from Selce a respectable collection of top Croatian artists have been collected. Since 1998 the gallery "Stara škola"¹ continuous with its activities with the cooperation of the Artists Group Lirac as a new driving force of the artistic scene in Selce.

Keywords

Selce, painters, galleries

Autor

Stanislav Ninić, Selce, likovni pedagog i umjetnik, voditelj likovne udruge "Lirac"

¹ Old school